

DEN GRÖNA ÖN: RESURS ELLER MUSEUM

– Om naturresursförvaltning i Malawi, Afrika

The green island: resource or museum

– Natural resource management in Malawi, Africa

Alma Löfstrand

Den gröna ön: resurs eller museum

Om naturresursförvaltning i Malawi, Afrika

The green island: resource or museum
Natural resource management in Malawi, Africa

Alma Löfstrand

Handledare: Thomas Håkansson, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land,
avdelningen för landsbygdsutveckling

Examinator: Yvonne Gunnarsdotter, Sveriges lantbruksuniversitet
Institutionen för stad och land,
avdelningen för landsbygdsutveckling

Omfattning: 15 hp

Nivå: Grundnivå, G2F

Kurstitel: Självständigt arbete i landsbygdsutveckling

Kurskod: EX0523

Program/Utbildning: Agronomprogrammet - landsbygdsutveckling

Utgivningsort: Uppsala

Publiceringsår: 2015

Omslagsbild: Vy över Thuma Forest Reserve, Malawi. Foto: Alma Löfstrand

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: naturresursförvaltning, Community-based conservation, landsbygdsutveckling, Malawi

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land

Sammanfattning

Vilket motiv och vilken metod som används för att bevara ekosystem, växt- och djurarter har skiftat under olika epoker. Idag skyddas naturreservaten genom mer eller mindre lyckade metoder, och för att lyckas behövs olika faktorer uppfyllas. I skogsreservatet Thuma i Malawi arbetar en ickestatlig organisation med att bedriva ett naturvårdsprojekt med syfte att rehabilitera området ekosystem. Fokuset, i denna deskriptiva studie har varit huruvida den historiska utvecklingen inom naturvården, från stängsel och utestängande till involverande och deltagande, mot *Community-based conservation*, har fått genomslag i naturvårdsförvaltandet av Thuma samt hur dessa strategier påverkar befolkningen runt reservatet. Genom observationer och intervjuer med bland annat by-överhuvuden, reservatarbetare och företrädare för förvaltarorganisationen har situationen i och kring reservatet kunnat kartläggas. Naturvårdsförvaltningen i Thuma har utan tvekan influerats av mer nutida bevarandeteoretiska synsätt. Detta genom att organisationen betraktar reservatet som en resurs som kan och bör ge lokalbefolkningen ett ekonomiskt incitament för att acceptera och därmed hjälpa till med bevarandet. Genom att bland annat stötta lokala *Community-based organisations* och deras projekt, förmedla kontakter och volontärer till skolor samt anställa lokal personal vid konstruktionsarbeten, skapar organisationen ett band mellan sig själva, reservatet och befolkningen. Men förhållandet dem emellan är inte reciprokt, utan enkelriktat och sker utifrån organisationens goda vilja och dess förmåga att samla in pengar. Beslut rörande förvaltandet av reservatet sker inom organisationen utan inblandning av lokalbefolkningens idéer.

Abstract

The different motives and methods that are being used to maintain ecosystems, plant and animal species have shifted during different periods. Today, nature reserves are being protected through more or less successful methods, and the success depends on various factors. In Thuma Forest Reserve in Malawi, a non-governmental organization operates to manage a conservation project designed to rehabilitate the area's ecosystem. The focus in this descriptive study, is whether the historical trend in conservation, from fencing and exclusion to the involvement and participation of the *Community-based conservation*, has had an impact in the conservation management of Thuma. Further question is how these strategies affect the population around the reserve. Through observations and interviews with chieftains, reserve workers and representatives of the management organization, the situation in and around the reserve could be mapped. The conservation management practice in Thuma has undoubtedly been influenced by more contemporary conservation theoretical approach. How the organization sees the reserve as a resource which can, and should give the residents in the proximity of Thuma, financial incentive to accept and thereby supporting the conservation of Thuma, is a demonstration of

this. By supporting local community-based organizations and their projects, mediate contacts and volunteers to schools and by employing local staff in construction work, the organization creates a bond between themselves, the reserve and the people. But this relationship is not reciprocal, and is based on the organization's good will and ability to raise funds. Decisions concerning the management of the reserve, is done solely by the organization and without the influence of the local people.

Innehåll

1	Inledning	6
2	Syfte och frågeställning	6
3	Metod/Tillvägagångssätt	6
3.1	Kvantitativa och kvalitativa metoder.....	7
3.2	Intervjuer	7
3.3	Deltagande observationer	8
3.4	Litteratur	9
3.5	Avgränsning	9
3.6	Att forska i Malawi och etik	9
4	Teoretiska ramar	10
4.1	Attityder till naturen	10
4.2	Community-based conservation och participatory forest management	11
5	Bakgrund	12
5.1	Malawi	12
5.2	Eko-turism och miljövård i Malawi.....	13
5.3	Thuma skogsreservat.....	14
6	Empiri	15
6.1	Naturvårdshistoria i Afrika	15
6.2	Att skapa reservat	17
6.3	Förvaltning och skötsel av Thuma Skogsreservat	17
6.4	Lokalbefolkningens inställning till Thuma Skogsreservat	20
7	Analys och diskussion	21
7.1	Att skapa legitimitet och förvaltarorganisationens syn på naturen	21
7.2	Lokalbefolkningens inflytande och deltagande	22
7.3	NGOs frammarsch inom miljöförvaltningen	23
8	Slutsatser.....	24
	Referenser	25

1 Inledning

Naturen ger oss resurser som vi inte skulle kunna leva utan. Men vad händer då en avgränsad del av naturen sätts åt sidan? När den skyddas under regler och barriärer som gör den omöjlig att komma åt. I centrala Malawi, mellan huvudstaden Lilongwe och Malawisjön, är Thuma Skogsreservat beläget. När huvudingången till reservatet passerats är det som att komma in i ett nytt rum. Skillnaden är markant mellan de olika sidorna av det elektriska stängslet. På ena sidan är skogen gles med ett och annat enormt baobabträd omringat av människohögt gräs, den andra sidan är istället en lummig och grön skog. Det är i denna miljö som följande studie tar avstamp. Närmare bestämt hur dessa två miljöer har kommit att existera sida vid sida och i vilken utsträckning som lokalbefolkningen kan se reservatet som en resurs. Även invånarnas roll som en aktör för att bevara denna gröna ”ö” undersöks. Detta är en spännande resa som har involverat många intressanta samtal och upplevelser, både i Malawi och genom en djupdykning i tidigare forskning.

2 Syfte och frågeställning

Den här rapporten syftar till att ge en bild av hur en ickestatlig organisation (NGO) arbetar med att skydda och bevara ett av Malawis skogsreservat, Thuma Skogsreservat (eng. Thuma Forest Reserve). Samt koppla förfarandet med hur man gjort och gör för att bevara naturen i andra reservat och nationalparker. De frågeställningar jag strävar efter att besvara i uppsatsen är följande:

- Hur har utvecklingen av naturvårdsarbetet sett ut i Östafrika sedan kolonialtiden fram till idag?
- Vilka bevarandeteoretiska synsätt speglar naturvårdsarbetet i det malawiska skogsreservatet Thuma?

3 Metod/Tillvägagångssätt

Till att börja med var studien tänkt att bygga på intervjuer som jag genomförde i Malawi under våren 2011. Men som det så ofta blir, blev det inte riktigt som planerat. För under min sista vecka i landet blev jag av med hela min packning, där jag förutom kläder även förvarade anteckningsblock, diktafon, avhandlingar och annan litteratur. Eftersom detta skedde under mina sista dagar i landet hann jag inte göra om intervjuerna eller lyckas få tillbaka väskan, trots att den malawiska polisen faktiskt lyckats fånga tjuven och, som de sa, ha hittat min röda väska.

Detta gjorde att jag, med mer eller mindre lyckat resultat försökte ha mejlkontakt med en del av de personer som jag tidigare intervjuat, samt försökt skrivit ner det som jag kom ihåg så fort som möjligt efter att stölden hade ägt rum. En del dokument som kom från förvaltarna av Thuma Skogsreservat (TFR), däribland en inventering av djurlivet i reservatet samt den promemoria som upprättats mellan Skogsdepartementet (DF) och den förvaltande organisationen, lyckades jag ändå få med mig. Eftersom jag inte fått med mig några ”regelrätta” transkriberingar från Malawi, kommer jag inte att ha med några citat från mina respondenter. Följden av detta har därför blivit att min uppsats blivit mer av en litteraturstudie än vad som egentligen var tänkt, samt att frågeställningarna fått en mer deskriptiv karaktär.

Alla bilder som är med i uppsatsen är tagna i Thuma av mig, utom där bildtexten anger något annat.

3.1 Kvantitativa och kvalitativa metoder

Hur man går tillväga för att komma fram till ett resultat, kallas för metod. En studie kan vara baserad på alltifrån kvalitativa- till kvantitativa undersökningsmetoder. Enligt Teorell och Svensson (2007:3) är kvantitativa metoder anpassade och lämpliga att använda då man vill finna lagbundna samband och generaliserbara regelbundenheter, medan de kvalitativa metoderna är användbara då man vill förstå mening utifrån människors egna perspektiv.

Med kvantitativa metoder kan man samla in en stor mängd data, under ofta effektiva former, det brukar även gå relativt snabbt att analysera samt se trender i det insamlade datat. För att få en djupare syn på hur människor tänker kring och upplever olika händelser, passar det istället att använda kvalitativa metoder, som till exempel att utföra intervjuer eller observationer. Dessa är till skillnad från kvantitativa metoder ofta mer tidskrävande att genomföra. Det är så klart inte alltid att en metod är helt utpräglat kvalitativ eller kvantitativ, utan kan bestå av båda typerna. I följande tre avsnitt kommer en beskrivning av metoderna som använts i denna studie, samt hur det de har använts.

3.2 Intervjuer

Trots att resultatet av intervjuerna inte är det som framträder mest i denna studie, gav de mig många nya insikter och perspektiv till uppsatsens syfte. Som var att göra en beskrivande studie över hur en NGO arbetar med naturvård i ett reservat i Malawi och hur detta påverkat människor som bor runt reservatet. Intervjuerna genomfördes i en semistrukturerad form, vilket betydde att det fanns avgränsade ämnesområden som var bestämda i förväg. Men frågorna var inte huggna i sten utan ställdes på ett sätt som passade in i situationen, vilket också gjorde det möjligt för respondenterna och för mig att ställa följdfrågor. På detta vis liknades intervjuerna mer av vanliga samtal, på det sätt som Teorell och Svensson (2007:89) beskriver.

Till hjälp vid genomförandet av intervjuerna användes en diktafon för att spela in samtalen. Fördelen med detta var att intervjuerna kunde lyssnas på

om och om igen och att man kunde transkribera en exakt version av intervjuerna. En annan fördel var att koncentration kunde läggas vid samtalet och att det på så vis blev lättare att komma med kompletterande följdfrågor där det behövdes. Intervjuerna genomfördes på engelska samt även med tolk i de fall det var nödvändigt. Eftersom att engelska inte är mitt eller de flesta av intervjupersonernas modersmål, blev diktafonen än mer oumbärlig för att förstå nyanserna i samtalen. De som intervjuades fick självklart bestämma om de gick med på att låta mig spela in samtalen, men det var ingen som misstuckte.

Allt som allt genomfördes nio stycken intervjuer, varav en var en gruppintervju och en genomfördes via mejl. De intervjuade personerna var alla på ett eller annat vis involverade i skötsel av reservatet eller bodde i omedelbar anslutning till reservatet. Intervjuades blev den administrativa chefen, som bland annat hade hand om ekonomi och reservatets anställda. En intervju genomfördes även med en av organisationens styrelsemedlemmar. Jag intervjuade även fyra parkarbetare, som hade som jobb att bland annat genomföra patrulleringar, inventeringar och arresteringar inom reservatet. För att få en bild av verkligheten utanför reservatet genomfördes även en intervju med rektorn till skolan i byn Mpizi. Intervjuades blev även ordföranden för en lokal intresseorganisation (eng. CBO, Community-based organization)¹. Den sista intervjun som genomfördes var en gruppintervju, där fem stycken hövdingar och byöverhuvuden berättade om sin bild av reservatet.

3.3 Deltagande observationer

Observationer som metod för insamling av data innebär att man under en längre eller kortare tid är tillsammans med medlemmar i en grupp som ska undersökas. Det är också en metod som ställer stora etiska krav, eftersom relationen till undersökningsenheterna blir så nära. Att använda denna teknik innebär att den undersökande personen går in i en speciell roll. Att gå in i en slags "lärlingsroll" har sina fördelar men det finns även en risk förknippad med att gå in i en sådan roll. Eftersom det är lätt hänt att solidarisera sig så starkt med den observerade gruppen att det är svårt att på vetenskaplig grund fortsätta med observationen. (Holme & Solvang, 1997:111)

Under tre veckors tid bodde jag i ett läger i de centrala delarna av skogsreservatet Thuma. Där deltog jag i underhållsarbetet av lägret och patrullerade genom reservatet tillsammans med parkarbetarna. Observationerna som gjordes var öppna, vilket betyder att parkarbetarna och den förvaltande organisationen visste att jag var där för att skriva en uppsats om naturvårdsarbete. Visserligen gjorde jag inte gruppen observant på när observationer gjordes. De deltagande observationerna gjorde att jag fick inblick i vilket jobb som bedrevs av den förvaltande organisationen och hur det var att leva i denna miljö; med vilda elefanter inpå knutarna av lerhusen, jagande tsetseflugor under turerna genom skogen och kvällar med

¹Community-based organizations: är organisationer som verkar i ett begränsat civilt samhälle och som inte är vinstdrivande. Dessa drivs ofta på en frivillig basis och är ofta självförsörjande.

blodsugande myggor runt anklarna. Att även leva det relativt torftiga livet², med exempelvis *nsima* (majsgröt på språket (chi)chewa) tillagad över öppen eld till varje frukost och kvällsmat och med kolsvarta kvällar utan elektricitet där endast glödande kol och möjligtvis stjärnorna och månen som enda ljuskällor. Samt se hur människor utanför reservatet levde i lerhus med grästak och se hur åkrarna där maten odlades var organiserade. Till och med upplevelsen att skumpa fram längs med röda små grusvägar i ett snårigt landskap gav mig perspektiv och förståelse för hur livet kan te sig i denna region och även inom vilka ramar naturvård kan bedrivas.

För att minnas och kunna analysera vad som hänt under en dag, skrevs fältanteckningar kontinuerligt. Detta gjorde även att det blev lättare att komma ihåg vad jag sett och hört när jag kom tillbaka till Sverige, trots att jag inte fick med mig anteckningarna tillbaka hem.

3.4 Litteratur

Tidigare forskning inom ämnet afrikansk naturvård ligger till grund för denna studie. Det forskningsmaterial som använts kommer till stor del från Nordiska Afrikainstitutet, där sökord som *nature conservation*, *natural resources management*, *environmental policy*, *African environmental history* har använts för att begränsa resultatet. Nämnas bör att sökresultatet i bibliotekets katalog var tämligen begränsat, varför viss litteratur har några år på nacken.

3.5 Avgränsning

Påpekas bör, att Afrika inte är ett homogent kulturellt område med identisk historia. För att kompensera för detta vid jämförelsen med Thuma skogsreservat i Malawi, har i största möjliga mån litteratur och forskning valts ut som avhandlar länderna i Östafrika samt från Subsahariska Afrika. Detta eftersom länderna i dessa regioner har mer liknande kulturell, historisk och miljömässig bakgrund. På så vis kan man se Östafrikansk naturvård som en avgränsning i denna studie.

3.6 Att forska i Malawi och etik

Att bedriva forskning i ett land där man inte behärskar språket kan vara en utmaning. Vilket även var fallet för mig. Visserligen är engelska ett av Malawis officiella språk, som man också kommer relativt långt med, men det är landets andra officiella språk chewa som talas av majoriteten av befolkningen. Vid några intervjutillfällen, var det nödvändiga att ta hjälp en person som kunde översätta från engelska till chewa och tvärtom. Det fanns ingen möjlighet att anställa en professionell tolk, utan min chaufför översatte de gångerna det behövdes. Detta kan ha varit en felkälla som kan ha gjort att nyanserna i samtalet gick förlorade. Att denna rapport skulle skrivas på svenska och inte på engelska, var även något jag informerade

² Vid jämförelse med den generella levnadsstandarden i Sverige.

mina informanter om, varefter jag erbjöd dem en enklare översättning av den slutgiltiga rapporten.

Eftersom fältarbetet skedde under ett begränsat antal veckor och vars tidsspann inte gick att förlänga, fanns det en viss press att se och träffa så många berörda personer som möjligt under denna tid. Den som tipsade om personer vi kunde intervjua var reservatets administrativa chef. Hon hade en hel del kontakter med lokala organisationer och representanter från lokalbefolkningen, vilka några av dem valdes ut för intervjuer. Utåt sett kan det ha sett ut som om dessa intervjuer gjordes på uppdrag av förvaltarorganisationen. Men det var inte fallet. Det kan trots detta ha inverkat på informanternas svar, då det fanns en viss maktrelation mellan förvaltarorganisationen och informanterna. För att minimera denna inverkan meddelades inför varje intervju informanterna att de skulle vara anonyma i uppsatsen och att inga namn skulle skrivas ut. Inte heller namnet på naturreservatets förvaltande organisation är medtaget i uppsatsen. Anledningen till det är att uppsatsen inte ska ses som en utvärdering av dess arbete och att det skulle vara lätt att peka ut enskilda individer i organisationen.

4 Teoretiska ramar

Det är svårt att beskriva och analysera hur naturvårdsarbetet ser ut och hur lokalbefolkningen involveras utan att även försöka förstå vad som ger drivkraft åt Thumas förvaltarorganisation att faktiskt bedriva naturvård. Därför kommer här en teoretisk redogörelse för hur olika bevarandeteoretiska synsätten ser ut.

4.1 Attityder till naturen

Det finns fyra olika begrepp, som Himberg (2011:13) redogör för, i vilka attityder till naturen kan kategoriseras in i; utilism, humanism, mysticism och naturism. I viss litteratur går att läsa om bio-/ekocentrisk och antropocentrisk åskådning av naturen. Dessa motsvarar den naturistiska respektive utilistiska åskådningen.

Utilismen anser att naturen existerar för att tillgodose mänskliga behov och välbefinnande och naturresurser kan därför utsättas för obegränsad utveckling. Tekniska lösningar och vetenskap tros kunna leda till ökat välbefinnande och kunna lösa problem som är relaterade till den. Att bevara naturen ses som viktig med tanke på att en förlust av arter kan påverka människan på ett negativt sätt. Arternas nytta för människan kan vara medicinska, som föda, eller rent visuellt.

Humanismen betonar i sin tur utvecklandet av mänsklig intelligens och etik, där naturen förväntas tillhandahålla för människan som har rätt att använda den som råmaterial för sin sofistikerade och andliga perfektion. Humanismen förlitar sig på människors rationalitet, intelligens och kunskap.

Mysticismen sträcker sig istället utanför rationalitetens ramar. Att bli ett med något oändligt och evigt är målet i mysticismen. Naturen betraktas som spirituell, vilket även människan är, varför också skillnaderna mellan dessa två bleknar bort. Naturen representerar helighet och att eftersträva det värderas högt.

Naturismen är det synsätt som står långs bort från utilismen. Den förnekar att det finns något privilegierat status för människan i dess relation till naturen. Människan betraktas som en biologisk varelse som uppstått ur andra arter och är därför en del av naturen. Naturens inneboende funktioner och värden är uppskattade och människans vårdslösa användande av naturresurser borde inte vara tillåten. Bevarandet av naturen ses som viktig med tanke på att det finns ett värde i arterna, detta utan att fokusera på vem de är viktiga för.

4.2 Community-based conservation och participatory forest management

Termen *Community-based conservation* (CBC) används för att beskriva en rad olika slags program och projekt, däribland *Community-based conservation management*. Adam och Hulme (2001:13) definierar community conservation som "*principles and practices that argue that conservation goals should be pursued by strategies that emphasize the role of local residents in decision making about natural resources*". Trenden inom naturvårdspolicys är att överlåta förvaltandet av vilda naturresurser från att vara statscentrerade till att förvaltas av lokal instanser eller lokalsamhällen. *Community-based conservation* har enligt Jones och Murphree (2001:43-45) fyra huvuddelar. Den första är ekonomisk instrumentalism, vilket syftar till att se till att lokalsamhällen upprätthåller ett egenintresse i hanterandet av skogar och vilt. För det andra behöver makten över de lokala naturresurserna decentraliseras till lokala ägarväktare av mark. Det tredje elementet är att använda sig av ett gemensam ägo-system som formell grund för tillträde till resurserna. Detta mål erfordrar det fjärde elementet, som ofta är en lång process av utarbetande av policys och förändringar i lagstiftningen. De två dimensioner av *Community-based conservation*; delaktighet och intresset att bidra till ekonomisk välfärd, bildar en handlingsyta för olika former av naturvårdsinsatser. I en kant finns, som tidigare nämnt, ett biocentriskt tillvägagångssätt och i den andra ett antropocentriskt. (Himberg 2011:6)

Begreppet *Participatory forest management* (PFM) kommer från uppfattningen att lokalsamhällen inte bara förstår sina problem bäst utan också har lösningarna, varför lokalbefolkningens engagemang och deltagande har en central roll i förvaltandet av de lokala resurserna. Det finns olika lägen för lokala människors deltagande i skogsbruk; privat deltagande, passivt samhälleligt deltagande och aktivt deltagande. Deltagande³ kan innebära olika saker för olika människor. Arnstein (1969) har funnit och kategoriserat in deltagande i åtta nivåer, från lågt deltagande (där manipulation är vanligt) upp till högt deltagande (där kontrollen vilar i

³ Använder ordet *deltagande* som översättning av engelskans *participatory*.

händerna på medborgarna). Graden av deltagande står alltså i direkt relation till graden av makt som aktörerna utövar över beslutsfattandet.

5 Bakgrund

Det här kapitlet ger en bild av Malawi och skogsreservatet Thuma samt ger en övergripande historisk tillbakablick av naturvårdens utveckling i Afrika.

5.1 Malawi

Malawi ligger i sydöstra delen av Afrika. Landet är kanske inte helt välbekant för de allra flesta av oss i Sverige. Men kanske har man hört talas om huvudstaden Lilongwe eller om den stora klara Malawisjön med dess färgglada Malawiciklider. Är man intresserad av akvariefiskar, har man säkerligen hört talas om dessa.

Bild 1 till vänster: Karta över Malawi.

Källa: Shaund (CC BY-SA 4.0, 3.0, 2.5, 2.0, 1.0)

Bild 2 till höger: Malawi lokaliserat i Afrika.

Källa: TUBS (CC BY-SA 3.0)

Malawi ligger längs med den sydliga utlöparen av östafrikanska gravsänkessystemet, som är ett område som består av sänkor och stora sprickor och som har uppkommit genom att den arabiska och den afrikanska kontinentalplattan rör sig ifrån varandra (Nationalencyklopedin, 2012). Malawisjön är ett resultat av denna geologiska process. Malawi delar gräns med Tanzania i nordöst, Mocambique i öst, syd och väst samt med Zambia i västlig riktning. Malawi täcker en landytta på 94 000 km², vilket är ungefär 4 gånger mindre än Sveriges yta och har 15,9 miljoner invånare (år 2011) vilket kan jämföras med Sveriges 9,5 miljoner invånare (år 2012) (Rundquist, 2012). De här siffrorna visar oss att Malawis befolkningstäthet är 135 invånare/km² relaterat till Sveriges 23

invånare/km². Enligt data från FN visar prognosen att invånarantalet år 2050 antagligen kommer att ha ökat till ungefär 50 miljoner människor i Malawi (UN, 2010). Om prognosen blir till sanning, kommer det leda till ett mer tätbefolkat land där fler markområden kommer att tas i bruk.

Enligt den senaste Human Development Index-undersökningen (HDI)⁴, som utfördes av United Nation Development Programme (UNDP) och som försöker ge en bredare förståelse av länders välbefinnande, rankades Malawi på 171:e plats av totalt 187 länder (UNDP 2012). Detta ger en bild av ett land, som trots att det rent makro-ekonomiskt har förbättrats något under de senaste åren, ändå har det tufft och där de genomsnittliga inkomstnivåerna fortfarande är väldigt låga. Inkomsten per capita (GNI) uppskattades enligt världsbanken till 340 US\$ (år 2011), vilket gör att Malawi kategoriseras som ett låg-inkomst land av Världsbanken (WB 2011).

Hela 85 procent av den ekonomiskt aktiva befolkningen är idag sysselsatta inom jordbruket. Det mesta av jordbruket är småskaligt självhushållningsjordbruk, där den viktigaste matgrödan är majs som odlas av näst intill varje jordbrukare. Andra matgrödor som är vanliga att odla är kassava, jordnötter, hirs, ris och baljväxter. Det finns även plantage där det huvudsakligen odlas tobak och te, dessa grödor är viktiga exportgrödor (Nationalencyklopedin 2012a). I Malawis ekonomi spelar också Världsbanken och Internationella valutafonden en viktig roll (WB 2012; IMF 2012). Detta faktum samt att jordbrukets framgång pendlar mycket beroende på hur pass gynnsamt vädret är, gör att den ekonomiska tillväxten pendlar kraftigt från år till år, vilket gör landets ekonomi sårbar.

Jordbruksmarken upptar ungefär en femtedel av landytan medan två femtedelar av Malawi består av skog, där ungefär hälften av skogsarealen ligger inom skyddade områden som nationalparker, skogs- och viltreservat (EAD, 2006). Skogen är en viktig resurs eftersom brännved och träkol står för den största delen av den tillgängliga energin. För att möta behovet avverkas årligen 360 000 hektar skog (Nationalencyklopedin 2012b). Brännveden och träkolen används främst till matlagning. Skogen fungerar även som ett skafferi där både frukt och kött, men även medicin hämtas ur.

5.2 Eko-turism och naturvård i Malawi

Eko-turismen pekas i *Malawi Growth and Development Strategy* (Government of Malawi) ut som en viktig kugge för att skapa ekonomisk tillväxt i landet. Målet är att bli en ledande destination i Afrika gällande denna form av turism. Genom att förbättra logimöjligheterna och vägarna till turistattraktionerna men också genom att öka attraktionskraften i landets nationalparker och reservat vill man uppnå det målet. En ökad attraktionskraft skapas genom att på ett hållbart sätt bevara och sköta skyddade områden med dess djur- och växtliv. Just djurlivet ses som en viktig del i detta. Gupta och Asher (1998:89) har beräknat att djurliv som attraherar turister genererar mer pengar än vad avverkning av skog skulle göra. Till exempel finns det beräkningar på att en hjord med elefanter är

⁴ Indexet mäter ländernas utveckling ur tre olika dimensioner; invånarnas hälsa, utbildning, och inkomst (UNDP 2012).

värd 610 000 dollar per år i turistintäkter. De finns dock hinder som skulle kunna hota eko-turismen att blomstra och som nämns i strategidokumentet. Dessa är tjuvjakt, dålig infrastruktur, härjningar av tsetseflugor, människa-djurkonflikter och underbemanning. Hur dessa hinder ska bemästras är genom att verkställa och stärka lagarna som finns kring vilda djur, att förbättra de skyddade områdenas infrastruktur, utrota tsetseflugor inom de skyddade områdena, förbättra kapaciteten och institutionsuppbyggnaden för samverkande förvaltning, förbättra kapaciteten för att kontrollera och hantera problemdjur, förbättra ekoturismen i skyddade områden samt att förbättra viltforskning och övervakningsförmågan.

5.3 Thuma Skogsreservat

Förvaltningen⁵ av Thuma Skogsreservat sköts idag av en ickestatlig och ickevinstdrivande organisation som är registrerad i Malawi, detta under *The Trustees Incorporation Rules* sedan 1996. Organisationen har sedan dess, med godkännande och i samarbete med Malawis skogsdepartement, drivit projektet ”Thuma F.R. Eco-system Rehabilitation Project”. Projektets huvudsakliga mål är att: *”To protect the reserve’s flora and fauna, and to restore its ecological balance in co-operation with the communities around Thuma FR.”* (Schenk 2007:3). Kontraktet mellan skogsdepartementet och organisationen löper till och med år 2017 och fram till dess ansvarar båda parterna för förvaltandet av reservatet.

Thuma omfattar idag en yta på 197 kvadratkilometer och dess högsta punkt ligger på 1564 meter över havet (Schenk 2007:3). Generellt är topografin oländig med branta sluttningar med några enstaka plattare partier. De högre belägna delarna av reservatet är täckta av Miombo-skog⁶, medan de lägre delarna karaktäriseras av buskigt låglandsskog med inslag av bambu. Bambu anses för övrigt vara en invasiv art och hör inte hemma i Malawis naturliga miljö (EAD 2006). Detta är anledningen till varför avverkning i viss omfattning är tillåtet mot en avgift i Thuma.

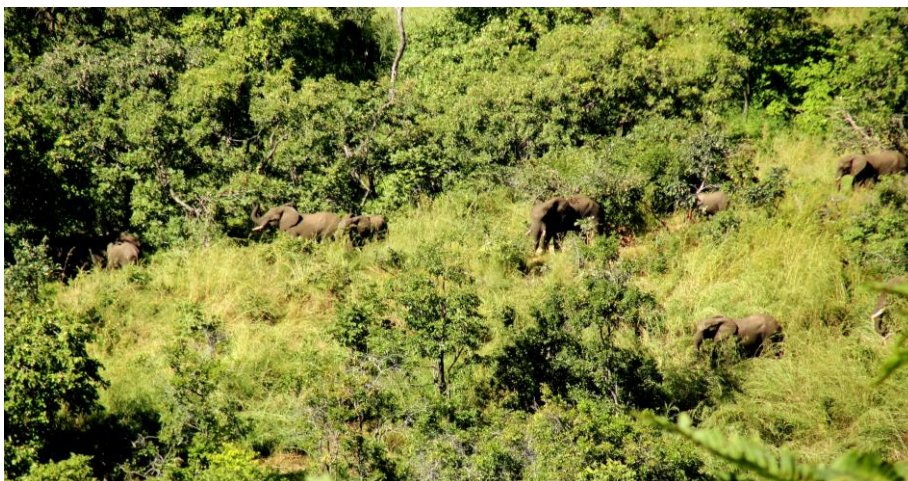

Bild 3: Elefanter i Thuma skogsreservat.

⁵ Använder Nationalencyklopedin definition av ordet förvaltning, dvs.: att sköta eller administrera något för någon annans räkning.

⁶ En torrskogstyp som täcker stora delar av Afrika.

Thuma är ett av få reservat i Malawi som fortfarande hyser elefant och buffel, men även andra större däggdjur som större kudu, buskbock, babian, grön markatta, galago (öronmaki), leopard, fläckig hyena, storfläckig genett, afrikansk sibetkatt, vårtsvin, busksvin och ett antal mindre antiloparter som exempelvis klippspringare, Sharpes grysbock och grådykare. Det finns även en stor artrikedom av växter, fåglar, reptiler och insekter. Men artrikedomen är inte den enda anledningen till varför område idag är reservat, utan området beskrivs även vara ett viktigt avrinningsområde för regionen. (Schenk 2007:3)

6 Empiri

6.1 Naturvårdshistoria i Afrika

Det var under mitten av 1800-talet som en medvetenhet om naturen och oron för vad som höll på att hända med den, började utvecklas. Denna medvetenhet kom från två olika håll, nämligen från naturvetenskapen med exempelvis Humboldt och Darwin i spetsen samt från romantiken och dess känslosamma, vördnadsfulla och otämjda syn på naturen som den återges i texter av till exempel Emerson och Thoreau (Gupta & Asher 1998:247-248). Från dessa olika inriktningars fascination av naturen kom uppfattningen *att* och framförallt uppfattningar om *hur* och *varför* naturen skulle skyddas. Det vetenskapliga synsättet var att naturen skulle bevaras genom noggrann, omsorgsfull och vetenskaplig förvaltning. Medan romantikernas synsätt var att naturen skulle bevaras och näst intill konserveras för naturens egen skull, just eftersom naturen var ett föremål för vördnad (Gupta & Asher 1998:249).

Under senare delen av 1800-talet uppstod försök till att bevara och planera användandet av skogsresurserna i många länder runt om i världen. Tyskland och senare även Storbritannien spred sina idéer och tankar om skogsbruket vidare till sina kolonier. De som låg bakom dessa nya tankar var människor som specialiserat sig inom naturresursförvaltning som jägmästare, hydrologer, geologer och biologer (Gupta & Asher 1998:249). Ju större utbredning av förstörelsen av skog, jord och djurliv blev, desto viktigare kom skogsbruket, markförvaltningen och bevarandet av djurlivet att bli.

När det gäller Afrika, har införandet av reservat ofta skett på grund av västvärldens inställning att kontinenten är ett vilt paradiset som måste skyddas, till och med från dess egen befolkning vars förfäder bott där under tusentals år. Detta skapade en naturvård som var beroende av byggandet av någon sorts barriär som separerade människor och andra arter. (Adams & Mcshane 1992:18) Den här tidens naturvård brukar därför illustrerande nog kallas *Fortress conservation*. Både koloniala och postkoloniala stater hade antagit sådana här stats-centrerade ansatser för att utesluta lokalbefolkningen från att kunna vara med och besluta om mark- och resursanvändning. Motivationen till denna exkluderande ansats drevs av antagandet att det var det mest effektiva sättet för staten att behålla

förvaltningen och kontrollen över resurserna. I slutändan var det även ett sätt att behålla kontrollen över människorna som var beroende av resurserna för kulturellt och materiellt bruk (Neumann 1997:220).

I Malawi var upprättandet av skyddade reservat och parker, enligt Morris (1996:3), inte till för att bevara naturen och djurlivet med den vida ekologiska bemärkelsen. Utan vad den koloniala regeringen var mer oroad över var att bytesdjuren, av vilka jakten ansågs vara en sport, skulle ta slut.⁷ Det är även därifrån engelskans ord för viltreservat, *game reserve*, har sitt ursprung. För att reglera jakten infördes jaktlicenser som endast européerna hade råd att betala (*ibid*:3).

Den centraliserade synen på naturresursförvaltning levde orubbat kvar fram till 80-talet, då de rådande grundprinciperna inom naturvården stötte på kritik. Kritiken var både empirisk och konceptuell. Bevis från många länder i Afrika tydde på att skyddet av naturen inte fungerade som tänkt. Ökad illegal jakt efter däggdjur, mest tydligt var det drastiskt minskande antalet elefanter, noshörningar och gorillor samt andra mindre karismatiska arter. Detta samtidigt som utbredningen av jordbruks- och betesmark tog i anspråk allt större delar av "vild" mark. (Hulme & Murphree 2001:1-4) De nya tankarna och koncepten kring naturvård som introducerades, kom från tre linjer som på olika sätt vävts samman av teoretiker, beslutsfattare och förvaltare av afrikansk natur. Detta resulterade i tankesättet att naturvården borde involvera lokalsamhället snarare än att vara alltigenom statscentrerad. Afrikaner sågs i och med detta inte längre som degraderare av miljön utan snarare som potentiella lokala hjältar. (*ibid.*) Ett annat tankesätt kom från konceptet 'hållbar utveckling' som har främjat idén om att saker som ska bevaras (arter, habitat eller biodiversitet), borde ses som utvinningsbara naturresurser som kan hanteras på ett sätt som tillfredsställer både utvecklings- och bevarademål. Naturen och djurlivet borde alltså användas snarare än att bevaras, vilket därför borde vara bäst för naturvården. Det sista nya tankesättet gick ut på att marknaden borde spela en större roll i utformandet av strukturer för incitament för naturvård. För att arter och deras habitat ska kunna bevaras kan de, enligt denna tankelinje, inte vara isolerade från marknaden, de måste snarare exponeras för att dess unika och sällsynta karaktär ska leda till högre valorisering vilket därmed främjar bevarandet av området. (*ibid.*) Dessa tankar har lett fram till att naturvårdsarbetet idag försöker sträcka ut ett finger eller i vissa fall till och med hela handen till lokalsamhället. Resultatet av denna utveckling är koncept som; *Participatory forestry*, *Community forestry* och *Joint forest management*.⁸ I Sverige har denna trend inte varit lika påtaglig som i många afrikanska länder, där man velat komma ifrån böter och stängsel-strategin och som därför fått stor genomslagskraft. Många afrikanska länders naturvårdspolicys innehåller idag paragrafer som eftersträvar större lokal inblandning och som ska ge fördelar till lokalsamhället, så även Malawis naturvårdspolicy.

Sammanfattningsvis går det att säga att idén om behovet att bevara vilda arter, exkludera människor och minska människors influens på naturen, ett

⁷ För européerna var bytesdjuren uteslutande de stora däggdjuren.

⁸ Behåller de engelska termerna för dessa koncept, då det inte finns några bra översättningar.

narrativ om naturvård fungerande som en fästning, har stött på motstånd av ett mot-narrativ som benämns som *Community-based natural resource management (CBNRM)* och som har antagits som ett centralt element i den globala naturvårdsdiskursen och politiken (Adams & Hulme 2001:10).

6.2 Att skapa reservat

Metoden för att etablera parker och reservat har knappt förändrats på över hundra år. Det har alltid gått till på förhållandevis samma sätt- människor flyttas från det gällande markområdet. Adams och McShane (1992:15) skriver att denna process i de flesta fall resulterade i parker som omgärdades av människor som kände sig uteslutna från planerandet av områdena, som inte förstod meningen med dem, som fick lite eller inga fördelar av de pengar som strömmade in i skapandet av dessa och som därför inte stödde områdenas existens. Det gjorde att lokalsamhällena runt sådana här områden utvecklade en långvarig misstro till parkmyndigheterna. Delvis på grund av den uppenbart bristande uppmärksamheten dessa myndigheter, med stöd av naturvårdare, traditionellt har riktat mot kopplingen mellan parkernas ekologi, överlevnad av djurlivet samt uppehållet för de människor som tvingats flytta (Adams & McShane 1992:14-15).

I Malawi skapades de flesta skogsreservat under perioden 1922-1930, då 49 stycken reservat bildades. Motiveringen till införandet av skogsreservaten var behovet att skydda avrinningsområden och erosionskänsliga sluttningar. (Morris 1996:26) Att bedriva jakt inom dessa områden var inte tillåtet men genom att betala en jaktlicens till skogsmyndigheterna, som i praktiken endast européer hade råd med, gick det att komma runt denna bestämmelse. De traditionella malawiska metoderna att skaffa kött, genom fällor och jakt förbjöds. Att jaga för hushållsbruk bedömdes därför vara olagligt, detta även utanför reservaten (*ibid.*:19). Hur det gick till när Thuma Skogsreservat bildades finns inte nedtecknat, men det bildades år 1926 då det tillkännagavs att Thuma skulle bli ett skogsreservat. Då utgjorde området som idag tillhör Malawi en del av det brittiska protektoratet Nyasaland. Fram till denna tid fanns det människor som var bosatta i området och ett sjukhus, byggt år 1902, var även beläget i mitten av reservatet. De som bodde i området blev ombedda att lämna bergen och de fick ingen ekonomisk ersättning eller ny mark som kompensation⁹.

6.3 Förvaltning och skötsel av Thuma Skogsreservat

I Thuma arbetar idag 12 reservatarbetare, varav de flesta ursprungligen inte kommer från byarna runt reservatet utan från andra distrikt i Malawi. Därför känner de inte byborna närmare sedan tidigare. Reservatarbetarnas främsta arbetsuppgift är att genomföra patrulleringar inom reservatet. Tanken med patrulleringar är att kontrollera om och hindra att illegal verksamhet försiggår inom området. Ibland genomförs även patrulleringar

⁹ Intervju med styrelseledamot i förvaltarorganisationen.

för att inventera växt- och djurlivet. Under en vanlig patrullering håller de uppsikt över om det finns spår av mänsklig aktivitet. Det kan vara fotspår, rök, snaror eller andra efterlämnade redskap. Men det kan också vara spår efter sårade, skadade eller dödade djur. I Thuma har antalet dödade elefanter och avverkningen av skog minskat sedan mitten av 90-talet fram till idag, förklaringen till denna trend är, enligt organisationen, att man ökat bemanningen inom reservatet. Förklaringen till att reservatet innehöll så få elefanter just då, berodde enligt ett av styrelseledamoten i organisationen, på att Malawi under denna period gick från att vara en enpartistat med diktatorn H. K. Banda i spetsen till att bli en flerpartistat. Efter detta diktatorstyre, som varade i 32 år, ville människor manifesteras sin frihet genom att använda reservatens naturtillgångar, däribland Thumas skog och djurliv. Men denna utveckling har alltså vänt idag.

Reservatarbetarna bär själva inga vapen, förutom machetes som används för att ta sig igenom vegetationen. Det kan vara ett farligt jobb, för de vet aldrig vad eller vilka som kommer att korsa deras väg. Det kan vara uppretade och kanske rädda elefanter och bufflar, eller människor som blivit påkomna med att göra något otillåtet. Det är därför patrulleringar genomförs med minst fem kamouflageklädda personer som går i ett led med fem meter mellan varje individ. På detta sätt smälter patrullen in bättre i omgivningen, men det gör även att det skapas utrymme för den framförvarande personen att vända sig om och springa utan att krocka in i personen bakom. Några av arbetarna vittnade om olika händelser där man har behövt fly från attackerande djur och människor. Den gången de behövt fly från människor hade patrullen kommit på en grupp med personer, detta i en avlägsen del av reservatet, som hade huggit ner skog och höll på att göra träkol på platsen. Dessa personer hade då gått till angrepp mot reservatarbetarna.

De gånger jag var med och patrullerade behövde vi aldrig vända oss om och fly. Däremot var det vid ett tillfälle två unga killar som hade tjuvfiskat, som tog till flykten. Några av reservatarbetarna var snabba med att springa ikapp dem och kom strax tillbaka till oss med killarna gående i handfångslen. Deras fiskeredskap konfiskerades av förvaltarorganisationen. När vi frågade varför de två killarna hade gjort som de gjort, var svaret att de skulle äta fisken till hushållsbruk. Vid utkanten av reservatet släpptes killarna. När jag frågade varför reservatarbetarna gjorde så, blev motiveringen att killarna begått ett så litet brott och att det skulle vara alltför omständligt att transportera dem till polisstationen inne vid närmaste staden Salima. Vid en annan patrullering möte vi två män som hade varit inne i reservatet och nu var på väg ut via dess enda infartsväg. Männen ledde varsin cykel fullastade med bambupinnar. Att samla bambu är i sig inte otillåtet, det vill säga om man har köpt sig som en slags biljett. Då får man avverka en viss mängd under en dag. Men dessa personer hade avverkat dubbel mängd bambu och försökt gömma den i den tillåtna bunten. Detta märkte reservatarbetarna som kommenterade det, men lät männen gå utan vidare uppståndelse.

Bild 4: Bambu på väg ut ur reservatet.

När något större arbete behöver genomföras i reservatet är det ofta personer som bor i byarna utanför reservatet som anställs. Det kan vara att underhålla vägen, reparera lerhusen i reservatets läger eller att uppföra stängsel. Det är dessa gånger som lokalbefolkningen är delaktiga i den konkreta skötseln av reservatet.

Förvaltarorganisationen skriver på sin hemsida, att de vill säkerställa skyddet och naturvården, och samtidigt låta de omgivande samhällena känna och uppleva att det finns fördelar med att leva nära ett reservat. För att kunna implementera detta behövs, enligt organisationen: god förvaltning, brottsbekämpning, samhällsengagemang, medvetenhet om naturvård och utbildning. Utåt, gentemot några av områdets byar, har organisationen dragit igång några projekt för att främja skyddet av reservatet. Dels finns det ett samarbete med några av områdets skolor. Vid den skola som besöktes hade skolan, med ekonomiskt bidrag från förvaltarorganisationen, bildat 'The Wildlife Club'. Där lärde sig barnen om djuren som finns i deras omgivning, studiebesök hade gjorts i reservatet och man drev en liten träplantskola. Plantorna delades sedan ut till barnens familjer som fick bestämma vart barnen skulle plantera dem utanför reservatet. Eftersom förvaltarorganisationen tar emot volontärer och i dagsläget även en mindre mängd turister, händer det att dessa håller i en del lektioner i skolorna. Detta om intresset finns från besökarnas sida.

Det finns även ett samarbete med den lokala CBO, vars främsta engagemang ligger i att jobba med hälso- och inkomstbringande frågor. Reservatets förvaltarorganisation har varit med och stöttat vissa projekt som handlar om att skapa inkomstbringande projekt för medlemmarna i föreningen. Stödet är delvis i form av ekonomiska medel men främst handlar det om att skapa kontaktnät mellan CBO:n och utländska givare med resurser. Ordförande för CBO:n har med hjälp av detta kontaktnät startat upp en liten svampodling på sin gård. Bi-, chili- och jatrophaodlingar är andra projekt som startats genom detta kontaktnät. De tre sistnämnda projektet har också gemensamt att de irriterar och skrämmar iväg glupska elefanter som förstör lantbrukarnas odlingar utanför reservatet.

De allra flesta människor runt reservatet har inga transportmedel, men det vanligaste är ändå robusta cyklar som skumpar fram längs med de röda grusvägarna. Jeepen som förvaltarorganisationen äger är därför en av de få som finns i trakten. Reservatets administrativa chef har bestämt att varje gång bilen används, ska människor som behöver lift längs med vägen få det. Vid de tillfällen jag var med användes bilen för att köpa förnödenheter inne vid närmaste stad, bilen fylldes då även med äldre, kvinnor och barn. Det har även hänt att bilen fungerat som en ambulans i området. Människor som blivit akut sjuka eller skadat sig kunde kontakta organisationen som kom och skjutsade dem till sjukhuset.

När det gäller bestämmanderätten över reservatets praktiska förvaltning har lokalbefolkningen egentligen ingenting att säga till om. Ingen av platserna i förvaltarorganisationens styrelse utgörs idag av medlemmar från lokalbefolkningen.

6.4 Lokalbefolkningens inställning till Thuma Skogsreservat

Det fanns så klart många olika åsikter gällande skötseln av reservatet. Många synpunkter var kopplade till skador som djurlivet orsakade på odlingarna. Men samtidigt fanns även inställningar om vilddjurens rätt att leva och skaffa sig föda. När det handlar om elefanter kunde skadorna bli så omfattande att en familjs hela odlingar förstördes vid ett enda tillfälle. Ingen ersättning betalas ut av staten till den som drabbas. Motiveringen, förutom begränsade statsfinanser, är att det finns en misstro till att lantbrukarna skulle utnyttja ett sådant system. Lantbrukare skulle kunna få för sig att odla närmare och närmare reservatets gränser och på så vis locka ut elefanterna och vårtsvin ur reservatet.¹⁰ När en elefant har förvillat sig ut ur reservatet finns det möjlighet att höra av sig till förvaltarorganisationen eller myndigheterna. De anställer sedan en person som är utbildade och kan hantera vapen som föser in elefanterna in i reservatet, en så kallad *ranger*, dessa är inte heltidsanställda av förvaltarorganisationen. Det finns också en rädsla för att elefanterna ska skada personer, vilket framkom under intervjuerna med hövdingarna och överhuvudena. Bevisligen är rädslan inte obefogat eftersom elefanter har dödat människor i området tidigare. Vid frågan om vad dom såg för lösning gällande elefanterna var det enhälliga svaret: bygg ut stängslet runt reservatet. Idag är hälften av reservatet omgärdat av ett elektriskt elefantstängsel, som sträcker sig 30 kilometer längs med dess gräns. Vid ändpunkterna av stängslet får dock lantbrukarna ett än större tryck av elefanter på jakt efter föda. Elefanterna vandrar längs med stängslets insida och hittar till slut ut ur reservatet och ställer till stora problem på just dessa områden. Därför vill förvaltarorganisationen omgärda hela reservatet med stängsel. Men det är ett dyrt arbete, där den beräknade kostnaden för varje meter ligger på fem euro. Det är en kostnad som förvaltarorganisationen ska finansiera med hjälp av donationer och intäkter från turister.

Det finns även ett betydligt mycket mindre djur som ställer till med en del bekymmer och oro bland människor, nämligen tsetseflugor. Dessa trivs

¹⁰ Intervju med styrelseledamot i Thumas förvaltarorganisationen.

i reservatets gröna vegetation och lever på blod från kräldjur, fåglar och däggdjur. Tsetseflugorna kan överföra parasiter som orsakar sjukdomar, bland annat sömnsjuka, hos både människor och husdjur. Vilket gjort det svårt att bedriva boskapsskötsel 20 kilometer runt ett naturreservat likt Thuma, eftersom boskapen blir svaga och dör. De flesta människor som drabbas av sömnsjukan dör numera inte av sjukdomen på grund av medicinsk behandling. Trots det rapporteras det fortfarande in några dödsfall om året i Malawi. (Morris 2004:166-179)

7 Analys och diskussion

I följande kapitel analyseras förvaltarorganisationens attityder till naturen mer ingående utifrån det empiriska materialet. Teorierna kring *Community conservation*, förfarandet att bedriva naturvårdsarbete samt det faktum att det är en NGO som förvaltar Thuma diskuteras också.

7.1 Att skapa legitimitet och förvaltarorganisationens syn på naturen

Att skydda naturen i parker eller i reservat begränsar handlingsutrymmet och möjligheten för människor att nyttja resurserna fritt. Men det finns, från förvaltarorganisationen och statens sida, en uttalad vision med att Thuma ska bidra till den regionala utveckling och landsbygdsutveckling. Att organisationen försöker involvera lokalbefolkningen genom att hjälpa till med finansiering av projekt som både gynnar naturen och djurlivet inom reservatet och som samtidigt kan skapa småskaliga inkomstbringande verksamheter, är ett tecken på detta. Sedan kan man diskutera utifrån vilken grund det sker. Att det är en strategi för att skydda naturen från en växande befolkning är helt klart. Men det kanske även är en mer humanistisk inställning, där organisationen försöker skapa förståelse för reservatet. De mer utbildningsinriktade insatserna, för att lära skolbarnen om betydelsen av biologisk mångfald och klimatförändringar, kan jämföras med den humanistiska attityden. Att med människors rationalitet, intelligens och kunskap kommer en insikt till varför reservatet behövs.

I skriftligt material där organisationen kommunicerar med myndigheter och vid marknadsföring för att få donationer och turister att intressera sig för reservatet, beskrivs naturen på ett visst sätt. Där beskrivs naturen som en nödvändig resurs för människors överlevnad. Reservatet behövs för att vattenförsörjningen ska tillgodoses eftersom området är ett vattenavrinningsområde. Reservatets vara är även högst nödvändigt för att inbringa turismintäkter och för att skapa jobbtillfällen. Det är mycket fokus på naturens nytta för människan, speciellt för människorna som är lokalt kopplade till platsen. Organisationen vill förmedla en utilistisk syn på reservatet vilket också skulle legitimera dess existens. Och genom tekniska lösningar och ny vetenskap, som elektriska stängsel drivna av solceller, insikten att elefanter inte gillar chili och bin, ska reservatets överlevnad säkerställas. Vid intervjuer med förvaltaren och en av

styrelsemedlemmarna, lyste det biologiska intresset för reservatets djur- och växtlivet igenom som en viktig anledning till reservatets existens. Förvaltaren är för övrigt utbildad biolog och mycket av det konkreta arbetet som bedrivs i reservatet är att inventera och säkerställa arternas överlevnad.

Rent historiskt sett har afrikanska reservat, däribland även Thumas Skogsreservat införts för att stänga inne resurserna och på så vis skyddat dem för artrikedomens egen skull. Men eftersom detta tillvägagångssätt inte fungerade optimalt, har andra metoder utformats där människan blivit en viktig beståndsdel i upprätthållandet av reservaten i många afrikanska länder. Därför har retoriken kring anledningarna till bevarandet av reservatet kommit att ändra fokus, vilket även gäller retoriken kring bevarandet av Thuma. Där förvaltarorganisationen tydligt skrivit på sin hemsida att människors välmående är precis lika viktigt som djur- och växtlivets. Organisationen menar att ett bevarande innebär att skydda hela ekosystem, vilket både djurlivet och människor är beroende av.

Genom att skapa en inställning hos lokalbefolkningen att reservatet och förvaltarorganisationen kan skapa möjligheter för dem, trots att de ekonomiska flödena till befolkningen genom reservatets vara, i dagsläget är av ringa betydelse och det faktum att reservatet skulle bidra mer till den lokala försörjningen om dess naturresurser exploaterades. Bildar denna inställning ett skydd som är ovärderligt och som är svårt att sätta en prislapp på. Det är därför inte konstigt att organisationen tar på sig rollen som en ambulansstation i området, förmedlar volontärer till skolor eller anställer dagsarbetare för olika konstruktionsarbeten.

7.2 Lokalbefolkningens inflytande och deltagande

Att dra paralleller till termen *Community conservation* i förvaltandet av Thuma är svårt. För även om förvaltarorganisationen och staten vill poängtera att lokalbefolkningens väl och ve är en viktig del i bevarandet av reservatet, så framstår det mer och mer som att lokalbefolkningens välbefinnande är ett sekundärt mål i bevarandet av reservatet. Vid jämförelse med Jones och Murphrees (2001: 43-45) fyra delar som behöver uppfyllas för att ett naturvårdsinitiativ ska kunna benämnas som ett *Community conservation*, uppfylls inte något av dem tydligt i förvaltandet. Det ska för det första finnas ett egenintresse hos lokalsamhällena i hanterandet av skogen och djurlivet, det ska alltså finnas ett ekonomiskt incitament att bevara reservatet. I Thuma är detta incitament hos lokalbefolkningen svagt, det upprätthålls idag genom förvaltarorganisationens förmåga att samla in donationer till olika projekt relaterade till undervisning och ekonomiska, miljöbevarande-projekt. Det finns inga regelbundna inkomstbringande aktiviteter. När det så sker är det utifrån förvaltarorganisationens goda vilja, bland annat när lokalt anknutna personer anställs som dagsarbetare vid väg- och husbyggen inom reservatet.

Den andra grundbulten, som går ut på att makten över de lokala naturresurserna ska decentraliseras till lokala ägar-väktare existerar inte. För lokalbefolkningens möjligheter att påverka själva förvaltningen av reservatet är svår att se. De har ingen röst i styrelsen och inte heller

majoriteten av de anställda har lokalanknytningar till området runt Thuma. Deras konkreta inflytande är minimalt.

Den tredje delen, som består av ett gemensamt ägo-system som formell grund för tillträde till resurserna, är outbyggd i Thuma. Till exempel är tillgången till bambu administrerad av staten, där bambuhuggarnas passagepeng går till statsbudgeten. Thuma ägs av staten, där DF är den part som sätter villkoren. Eftersom denna tredje del inte är utbyggd finns det ingen grund till att den fjärde grundbulten heller skulle existera. Det vill säga att policys och lagar är stiftade för att reglera ett decentraliserat ägande. Det är genom de traditionella tillvägagångssätten, det vill säga genom folkvalda politiker och landets lagstiftning som människorna boendes runt Thuma kan få sina röster hörda. Eftersom det inte finns några formella principer eller mötesplatser mellan befolkningen och förvaltarorganisationen är förvaltandet mer topp-ner-styrt än botten-upp-styrt.

Även om det finns ett intresse hos lokalbefolkningen att delta, är deras chanser att delta beroende på förvaltarorganisationen vilja och förmåga att lyssna och agera. I detta fall skulle befolkningens deltagande i förvaltandet kategoriseras som ett lågt deltagande av Arnstein (1969). Där lokalinvånarnas makt över beslutsfattandet är lågt.

7.3 NGO:s frammarsch inom miljöförvaltningen

Eftersom det är svårt för den malawiska staten att implementera naturvårdslagstiftningen samt att följa upp att den efterlevs, har NGO blivit ett sätt att få till ett mer fullödigt naturskydd i Malawi. Att Thumas förvaltarorganisation fått i uppdrag av malawiska staten att förvalta Thuma, är antagligen just ett sådant försök från statens sida att sänka kostnaderna för att skydda/bevara reservatet. Att en NGO är den part som implementerar en ibland illa omtyckt naturvårdspolicy, från lokalbefolkningens sida, blir därmed en distansskapande mellanhand mellan lokalbefolkning och beslutsfattande politiker.

Det går även att diskutera det faktum att många NGO, likt den som förvaltar Thuma, är beroende av utomstående donationer för sin överlevnad. Och ett mål som dessa organisationer torde ha är att få fortsatt förtroende från stater att existera och bedriva naturvårdsarbete. Det kan göra att organisationens insatser blir dels sporadiska och dels inriktade på vissa delar som är lätta att förklara för främst västerländska mecenater. Detta kan leda till att strävan för att inkludera lokalbefolkningen i beslutsfattande och inkomstbringande aktiviteter kan bli svåra att realisera då finansieringen brister. Detta medan konkreta åtgärder för att hindra att till exempel elefanter dödas, genom att be om donationer till löner för patrullerande reservatarbetare eller byggnation av stängsel, kan vara lättare att få in ekonomiska resurser till.

8 Slutsatser

Trots att förvaltarna av Thuma Skogsreservat inte bedriver naturvårdsarbete enligt principerna för *Community conservation*, har förvaltarna kommit att se lokalbefolkningen som en samarbetspartner till bevarandet av naturen. I synnerhet när resurserna inte räcker till för att skydda reservatet mot människor som vill komma åt naturresurserna, eller skydda sina grödor mot ett inkräktande djurliv. Men viljor som rör reservatet är svåra att fånga upp och realiseras. Detta eftersom det inte finns några formella principer eller mötesplatser mellan befolkningen och förvaltarorganisationen. Barriären dem emellan är därför relativt stor. En sådan situation kan orsaka frustration som gör att det blir svårt att skapa förtroende parterna emellan, vilket i sin tur kan hota reservatets och förvaltarorganisationens fortsatta existens.

I framtiden kommer vi ha svårt med att avskärma djurlivet från oss på liknande sätt som vi gjort tidigare. I takt med att jordens befolkning ökar, ökar även konkurrens om resurser och utrymme. Människor kommer komma närmare djurlivet, liksom djurlivet kommer att komma närmare människor. Parker och reservat kommer i framtiden antagligen bli hårt eftersatta om inte områdena kan tillgodose människors behov. Det minsta människor kommer att begära är att parkerna och reservaten inte ska skada dem.

Bevarandet av parker och reservat, likt Thuma Skogsreservat, kommer antingen bidra till att lösa problemen för landsbygdens fattiga befolkning som lever dag in och dag ut med djurlivet, eller så kommer de vilda problematiska djurarterna tyna bort.

Referenser

Litteratur

Adams, J. S & Mcshane, T. O. (1992). *The myth of wild Africa: conservation without illusion*. W.W. New York & London: Norton & Company.

Adams W. & Hulme D. (2001). Conservation & Community: Changing Narratives, Policies & Practices in African Conservation. I Hulme D. & Murphree M. (Red.), *African Wildlife & Livelihoods: The Promise & Performance of Community Conservation*. Oxford: James Currey.

Arnstein S. R. (1969) *A ladder of citizen participation*. Journal of the American Institute of Planners 35, 216–224.

EAD (2006). *National Biodiversity Strategy and Action Plan*. Government of Malawi.

Government of Malawi. *Growth and Development Strategy- From poverty to prosperity 2006-2011*.

Gupta, A. & Asher M. G. (1998). *Environment and the Developing World. Principles, Policies and Management*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Himberg, N. (2011). *Traditionally protected forests' role within transforming natural resource management regimes in Taita Hills, Kenya*. Helsingfors: Helsinki University Print.

Holme, I. M. & Solvang B. K. (1997). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hulme D. & Murphree M. (2001). Community Conservation in Africa: an introduction. I Hulme D. & Murphree M. (Red.), *African Wildlife & Livelihoods: The Promise & Performance of Community Conservation*. Oxford: James Currey.

Jones B. & Murphree M. (2001) *The Evolution of Policy on Community conservation in Namibia and Zimbabwe*. In Hulme D. & Murphree M. W. (2001) (eds.) *African Wildlife & Livelihoods: The Promise and Performance of Community Conservation*. 336 p. James Currey Ltd, Oxford, 2001.

Morris B. (1996). *A Short History of Wildlife Conservation in Malawi*. London: Edinburgh University.

Morris B. (2004). *Insects and Human Life*. Oxford: Berg.

Neumann, R. (1997). Primitive ideas: protected area buffers zones and the politics of land in Africa. I Broch-Due, V. & Schroeder, R. A. (Red.), *Producing nature and poverty in Africa*. Uppsala: Nordiska Afrikainstitutet.

Schenk, A. C. (2007) *Thuma Forest Reserve Mammal Survey 2007*. Wildlife Action Group: Malawi.

Teorell, J. & Svensson, T. (2007). *Att fråga och att svara – Samhällsvetenskaplig metod*. Liber AB: Malmö.

Hemsidor

IMF (2012). *Malawi: Transactions with the Fund*. Tillgänglig på internet: http://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=630&endDate=2012-12-13&finposition_flag=YES. [Hämtad 2012-12-12]

Nationalencyklopedin (2012). Uppslagsord: Östafrikanska riftsystemet. Tillgänglig på internet: <http://www.ne.se/lang/östafrikanska-riftsystemet>. [Hämtad 2012-12-08]

Nationalencyklopedin.(2012a). Uppslagsord: Malawi/jordbruk. Tillgänglig på internet: <http://www.ne.se/malawi/näringsliv/jordbruk>. [Hämtad 2012-12-08]

Nationalencyklopedin (2012b). Uppslagsord: Malawi/skogsbruk. Tillgänglig på internet: <http://www.ne.se/malawi/näringsliv/skogsbruk>. [Hämtad 2012-12-08]

Rundquist A. F-M. Nationalencyklopedin. Uppslagsord: Malawi. Tillgänglig på internet: <http://www.ne.se/lang/malawi>. [Hämtad 2012-12-08]

UN Population Division of the Department of Economic and Social Affairs (2010). *World Population Prospects: The 2010 Revision*. Tillgänglig på internet: <http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm>. [Hämtad 2012-12-08]

UNDP (2012). *Human Development Report 2011. Sustainability and Equity: A Better Future for All*. Tillgänglig på internet: <http://hdrtats.und.org/en/countries/profiles/MWI.html>. [Hämtad 2012-12-04]

World Bank. (2011). *Gross National Income per Capita 2011, Atlas method*. Tillgänglig på internet: <http://data.worldbank.org/country/malawi>. [Hämtad 2012-12-10]

World Bank (2012a). *Projects & Operations*. Tillgänglig på internet: <http://data.worldbank.org/country/malawi>. [Hämtad 2012-12-12]

Bilder

Omslagsbild: Fotograferat av Alma Löfstrand (2011). *Vy över Thuma Forest Reserve*. Malawi

Bild 1: Shaund, baserad på FNs karta över Malawi (2010) *Malawi map*. Tillgänglig på internet: http://commons.wikimedia.org/wiki/File%3AMalawi_map.png (Licens Creative Commons BY-SA 4.0, 3.0, 2.5, 2.0, 1.0) [Hämtad: 2015-01-27]

Bild 2: TUBS (2011) *Malawi in Africa*, Malawi in Africa. Tillgänglig på internet: [http://commons.wikimedia.org/wiki/File%3AMalawi_in_Africa_\(-mini_map_-rivers\).svg](http://commons.wikimedia.org/wiki/File%3AMalawi_in_Africa_(-mini_map_-rivers).svg) (Licens Creative Commons BY-SA 3.0) [Hämtad: 2015-01-26]

Bild 3: Fotograferat av Alma Löfstrand (2011) *Elefanter i Thuma skogsreservat*, Malawi

Bild 4: Fotograferat av Alma Löfstrand (2011) *Bambu på väg ut ur reservatet*, Malawi